

**КУРСОВА РОБОТА НА ТЕМУ:
«ФОРМИ ПРАВЛІННЯ»**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	
ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВИ	4
РОЗДІЛ 2	
ОСНОВНІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ	11
2.1. Республіка	11
2.2. Монархія	20
РОЗДІЛ 3	
НЕТИПОВІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ	26
3.1. Виборна монархія	26
3.2. Суперпрезидентська республіка	28
3.3. Теократична республіка	31
3.4. Некласичні республіки	32
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37

ВСТУП

Актуальність теми. Кожна держава, як і будь-яке інше соціальне утворення, має бути певним чином організована, побудована, сформована, а її влада має здійснюватися певними способами і методами. У сучасній теорії держави категорія «форма правління» є одним із найважливіших понять. Розглядаючи державу як складне соціальне явище, необхідно знайти поняття, яке давало б уявлення про основні характеристики держави, основні способи здійснення державної влади в ній. Цей термін відноситься до категорії «державні форми правління». Своєрідність тієї чи іншої форми правління в кожен історичний період визначається передусім ступенем зрілості суспільства і державного життя, завданнями і цілями, які ставить перед собою держава.

Об'єктом дослідження є науково обґрунтовані теоретичні підходи до форм державного устрою, а також правові основи функціонування країн з відповідними формами правління.

Метою дослідження є з'ясування поняття та видів форм державного правління, принципи здійснення повноважень органами влади, засоби впливу на них суспільством, їхні правовідносини.

Відповідно до цієї мети **завданнями дослідження** є:

- визначити поняття та види форми правління держави;
- дослідити основні форми правління;
- проаналізувати поняття республіки та монархії як основних форм правління;
- вивчити нетипові форми правління;
- охарактеризувати виборну монархію;
- дослідити суперпрезидентську республіку;
- вивчити теократичну республіку;
- охарактеризувати неklasичні республіки.

Предметом дослідження курсової роботи є форми державного правління як способи її існування та функціонування.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВИ

Форма державного правління - це структура вищих органів державної влади, порядок їх утворення та розподіл компетенції між ними.

Категорія «форма правління» дозволяє реалізувати:

- як утворені вищі органи країни, їх структуру;
- як будувати відносини між вищими та іншими державними органами;
- як налагодити відносини між вищою державною владою та населенням;
- наскільки організація вищих органів країни дає змогу гарантувати права і свободи громадян.

Таким чином, форма правління - це організація державної влади та її структура, що відображає особливості розвитку країни, рівень демократії та культури населення в ній.

Форма правління характеризує порядок формування та організації вищих органів державної влади, порядок їх формування та розподілу компетенції між ними, їх взаємовідносини з населенням, тобто ця категорія показує, хто і як керує країною.

Певний прорив у узгодженні поняття «форма правління» зробила Швеція, де в 1772 р. прийнято закон, який визначав організацію державного механізму на вищих рівнях управління і мав відповідну назву. Форма правління як ознака державної системи влади розглядалася в конституціях Норвегії, Португалії (1826), Саксонії (1831) і Франції (1848). У XIX ст. на концептуально-дефінітивному рівні форма правління майже не досліджувалася, оскільки розроблене визначення підходило для теоретиків. У радянській юриспруденції поняття форми правління визначалося по-різному та було ідеологічно обумовлене. У 60-80 рр. XX ст. радянські юристи визначили термін «форма держави», який складається з 3-х компонентів – форми державного правління, форми державного устрою, форми політичного режиму. У 1980-х роках стало сформувалося наступне визначення: «форма правління — це організація вищої державної влади, порядок утворення її органів та їх правовідносини з населенням» [9].

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ

2.1. Республіка

Республіка (лат. res - справа, publicus - суспільний) - форма правління, за якої всі вищі органи державної влади обираються або формуються державними представницькими установами (парламентом), а громадянам надаються особисті й політичні права.

Сьогодні більшість країн світу є республіками. Республіканська форма правління - давня форма правління. Той чи інший взаємозв'язок і взаємодія різних органів влади, способи формування тих чи інших зборів (рад) визначають різні форми республіканського правління. Проте для республіки завжди характерні виборні органи влади, до яких входять обрані представники народу. Республіка також характеризується різними повноваженнями, наданими цим органам.

У республіках державна влада не заповідається, її «передають» виборці та здійснюється в їх інтересах. Закон передбачає взаємну відповідальність влади та громадян.

Республіканські форми правління, як і монархічні, визначаються не тільки взаємовідносинами між класовими силами, прагненням до панування над певними суспільними силами, а й історичними традиціями, національною психологією, економіко-географічними факторами, різноманітними контактами з навколишніми країнами (фактор наслідування). Наприклад, республіканські форми правління в Стародавній Греції виростили з внутрішнього соціально-класового розвитку античного суспільства, ізоляції багатьох полюсів, ролі морської торгівлі в економічному житті, торжества демосу та його функції як колективного рабовласника, тощо

Республіканська влада - це колективна влада. Усі вищі органи державної влади мають складну структуру, наділені певними унікальними повноваженнями та несуть відповідальність за їх невиконання або неправильне виконання відповідно до закону. Рішення вищих органів, як правило, готуються на довгостроковій основі, відповідно обговорюються та переглядаються. Рішення

2.2. Монархія

Монархія (грецьке слово monarchia - єдиновладдя) – форма правління, де главою держави є одноосібний правитель – монарх, влада якого зазвичай довічна і передається у спадок.

Ставлення до монархії змінилося з початку минулого століття, і сьогодні монархія вже не сприймається як пережиток минулого, іноді навіть як проста повага до традиції. Проте зрозуміло, що монархічна форма правління погано вписується в ідеї суверенітету та рівності людей у сучасному світі.

Центральною фігурою цієї форми правління є монарх, єдиний глава держави, який здійснює владу самотійно, а не шляхом делегування. Монарх має різні імена в різних країнах: король – у Великобританії, Іспанії, Данії, Швеції, Бельгії; Султан - Малайзія, Бруней, Оман; Емір - Кувейт, ОАЕ; великий герцог - Люксембург, принц Ліхтенштейн.

Одним із ключових елементів монархічної системи правління є спадкоємець престолу. Іншим важливим елементом монархічної форми правління є тимчасове колегіальне (регентська рада) або індивідуальне (регентське) здійснення повноважень регента (лат. Regere — керувати) у разі вакансії, дитинства чи хвороби, або відсутності монарха.

Монархія, як форма правління, має такі ознаки:

- існування єдиного носія верховної влади, який загалом користується цією владою до кінця свого життя;
- порядок спадкування наступності верховної влади, що регулюється законом або практикою спадкування;
- монарх представляє країну одноосібно. що не походить від влади народу (як правило, підкреслюється божественне походження монарха, завдяки чому він стає помазаником Божим, іноді отримує корону з рук Папи Римського тощо);
- відсутність юридичної відповідальності монарха як глави держави (так, шведське законодавство прямо говорить, що «діяльність монарха не підлягає засудженню»).

Монархія як форма дуже неоднорідна, гнучка й мінлива, завдяки чому їй вдалося вижити в сучасних умовах. Історія державності була по суті історією

РОЗДІЛ 3

НЕТИПОВІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ

3.1. Виборна монархія

Виборна монархія - тип монархії, коли новий монарх після припинення повноважень попереднього обирається парламентом, членами монаршої родини або іншим спеціальним органом. Ця особливість показує, що цей тип правління поєднує елементи монархії та республіки.

Виборна монархія має першорядну республіканську характеристику - систематичні вибори глави держави, але їх не може обирати будь-який громадянин, який відповідає кваліфікаційним та виборчим вимогам президента, а лише один з декількох монархів - лідерів елементів федерації.

Подібна нетрадиційна форма правління існує в ОАЕ та Малайзії, які є федераціями у своїй власній системі, причому кожен компонент є спадковою монархією. Глава держави зазвичай формується на виборах між монархами, які керують тим чи іншим суб'єктом федерації.

Така система часто використовувалася в архаїчних країнах - царі Стародавнього Риму обиралися комісіями, хани Монгольської імперії - курултай. У багатьох країнах, наприклад у Франції, де спадкоємець престолу був затверджений ще за життя батька, в середньовічній Скандинавії, корейській державі Сілла у міру зміцнення абсолютної монархії відбувся перехід до спадкової.

Класичними прикладами виборних монархій є Священна Римська імперія, де імператор обирався сімома князями, Вестготське королівство, Польща, а згодом і Річ Посполита, де в 1370 р. король був обраний сеймом і офіційно проголошена республіка.

У Новий час виборчий принцип часто використовувався при заснуванні нових держав. Так., були обрані для заснування династії Перші королі Греції, Румунії, Болгарії, Норвегії, де надалі престол передавався у спадок. Також при зміщенні старих династій - так, парламентом були обрані Королі Англії Генріх IV та Вільгельм III Оранський та король Франції Луї-Філіп [16].

3.2. Суперпрезидентська республіка

Суперпрезидентська республіка - нетипова форма правління, що характеризується легальним і фактичним зосередженням усіх важелів державної влади в руках президента.

Суперпрезидентська форма правління - це де-факто система незалежного державного управління, яка на практиці не контролюється ні законодавчою, ні виконавчою, ні судовою владою, головною ознакою якої є гіпертрофована президентська влада.

Ця форма правління зазвичай передбачає принцип, згідно з яким виборці проводять прямі президентські вибори практично без посередників чи інстанцій. Він передбачає великі повноваження Президента, які закріплені в текстах конституцій і які реально здійснюються. [1].

У суперпрезидентських республіках статус президента як лідера народу - це його безумовне верховенство в системі всіх державних органів. У таких республіках конституція передбачала:

- 1) періодичне переобрання глави;
- 2) довічних президентів, «керівників держави» (доступно для країн з однопартійним правлінням).

Повноваження Президента в суперпрезидентських республіках значно посилюються великими надзвичайними повноваженнями. Ці повноваження можна ефективно використовувати практично в будь-якій ситуації, від міждержавного збройного конфлікту до внутрішніх заворушень. У країнах з такою формою правління виконавчу владу очолює президент над іншими гілками влади. Як правило, законодавча влада дуже слабка, і тому у Президента достатньо ресурсів і методів, щоб тиснути на неї.

Становище політичних партій нестабільне, і дуже часто їх діяльність під час військових переворотів повністю заборонена. Політичні партії в країнах з суперпрезидентською формою мають переважно корисний характер. Для контролю за їхньою діяльністю буде запроваджено спеціальний адміністративний та поліцейський контроль. І хоча за конституцією існує баланс

3.3. Теократична республіка

Теократична республіка - це особлива форма республіки, в якій домінують мусульманські священнослужителі, яка поєднує в собі центральні риси традиційного ісламського халіфату з рисами сучасної республіканської системи. В Ірані, наприклад, згідно з конституцією 1979 року Рахбар є вищою духовною особою та главою держави.

Теократична республіка - форма правління, при якій повноваження світської влади - президента, уряду і парламенту - обмежені Вищим духовним судом.

Вищий духовний верховний суд утворюється державною церквою і має право вето на всі рішення інших органів влади, а також право відсторонити президента і уряд, розпустити парламент.

Повноваження інших органів регулюються відповідним законодавством

Головною ознакою теократичної республіки є надання духовної влади статусу держави і співіснування духовної і світської влади як двох взаємопов'язаних гілок державної влади.

Зокрема в Ірані:

- обирається вищий світський законодавчий орган – парламент (Меджліс);
- за результатами загальнонаціональних виборів Президент Республіки, який очолює виконавчу владу, обирається на чотири роки (і не більше ніж на два терміни);

- поруч зі світським президентом і парламентом знаходяться вищі духовні органи державної влади - Рада експертів і глава республіки;

- Рада експертів, найвищий релігійний орган, складається з 93 найавторитетніших ісламських мислителів, які мають майже необмежені повноваження;

- Керівник (духовний лідер республіки) обирається довічно радою експертів, є вищою посадовою особою держави, вищим моральним авторитетом, главою церкви (фактично обраним духовним монархом) [16].

3.4. Некласичні республіки

Некласичні республіки - це специфічні форми правління, що поєднують сучасні риси різнорідних форм і мають «унікальний» характер.

Подібну оригінальну форму правління має Швейцарія. Уряд (федеральна рада) призначається і звітується перед парламентом (федеральними зборами). Проте політична відповідальність уряду перед парламентом не передбачена конституцією, тому державний режим, швидше за все, буде дуалістичним, а не парламентським.

Так само Ізраїль – країна з досить незвичайною формою правління. Вищим законодавчим органом є однопалатний парламент Кнесет (який обирає президента). Президент має суто представницькі функції. Уряд Ізраїлю представлений Кабінетом Міністрів. Він є центральним органом виконавчої влади в системі державної влади, а його керівник – Прем'єр-міністр (обирається безпосередньо народом) – фактично головна посадова особа в країні, яка визначає внутрішню та зовнішню політику [15, с.102].

ВИСНОВКИ

Форма правління - це спосіб формування та організації вищих органів державної влади, розподілу влади між ними та залучення громадян до їх здійснення. Він показує, як влаштовані вищі органи країни, яка їх структура, які взаємовідносини, які повноваження та як населення бере участь у їхній роботі.

Класифікація форм державного правління ґрунтується на таких питаннях: як формуються вищі органи влади в країні, яка структура вищих органів державної влади, які принципи є основою взаємодії органів державної влади, яким чином вибудовуються взаємовідносини між верховною владою і звичайними громадянами держави, якою мірою організація державних органів дає можливість забезпечувати права людини.

У юридичній літературі традиційно виділяють дві форми правління – монархію та республіку. Ці дві основні форми також охоплюють інші форми, але жодна не отримала загального визнання. Історично першою з новітніх форм правління була парламентська монархія. Її поява пов'язана з особливостями британського державного устрою, що склався у 18 столітті. Президентська Республіка вперше була утворена відповідно до Конституції Сполучених Штатів у 1787 році, а перший класичний змішаний республіканський уряд розпочався з положень Конституції Франції 1958 року.

Республіка - форма правління, за якої всі вищі органи державної влади обираються або формуються державними представницькими установами (парламентом), а громадянам надаються особисті й політичні права.

Парламентська республіка - форма республіканського правління, при якій парламент як повноцінний орган формує політично підзвітний уряд і зазвичай обирає президента, який має символічну юридичну роль у системі державних органів. У парламентській республіці парламент має провідну роль у здійсненні державної влади з широкими законодавчими та контрольними функціями. Уряд формується через парламент із числа членів партій, які мають більшість у парламенті та здійснюють виконавчу владу. Уряд підзвітний парламенту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдулаєв М.І. Теорія держави і права : підручник. Київ, 2004. URL: <http://uport.inf.ua/teoriya-gosudarstva-prava193.html>
2. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики. Запоріжжя : Юрид. ін-т, 2005. 540 с.
3. Бостан Сергій. Поняття форми державного правління та її історичні типи. *Влада. Людина. Закон.* №1, 2011.
4. Данильян О. Г. Особливості формування та вдосконалення політичних систем європейських країн (на прикладі Великої Британії). *Державне будівництво та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2010. Вип. 20. С. 48-59.
5. Матузов Н.І., Малько А.В. Теорія держави і права : підручник. Київ, 2004. URL: <http://uport.inf.ua/teoriya-gosudarstva-prava.html>
6. Політологічний енциклопедичний словник / [уклад: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. / за ред. М. П. Требіна]. Харків : Право, 2015
7. Протасова В. Є. Парламентсько-президентська республіка: сутність, особливості, різновиди. Харків : Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2008.
8. Процюк, І. В. Класифікація форм державного правління. *Проблеми законності*. Вип. 107. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2010. С. 3-13.
9. Процюк, І. В. Форма державного правління: поняття і сутність. *Проблеми законності*. Вип. 106. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2010. С. 7-17.
10. Серьогіна С. Г. Кластерний аналіз як основа типологізації сучасних форм правління. *Проблеми законності*. Вип. 100. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2009. С. 101-113.
11. Скакун О. Ф. Теорія держави та права : посібник. Харків : Консум, 2000. - 704 с